

7 Bevisbörda och beviskrav vid invändning om underskriftsförfalskning – särskilt om elektroniska signaturer

Henrik Bengtsson, advokat, Advokatfirman Delphi

Inledning

Det är inte ovanligt att part, som enligt en handling är den förpliktigade, i en domstolsprocess invänder att innehållet i den handling som grundar den påstådda förpliktelsen är förfalskat eller att underskriften är förfalskad. Bevisbördefördelningen och beviskravet vid sådana invändningar har utvecklats genom praxis. Såvitt känt saknas det praxis där äktheten i en elektronisk signatur eller äktheten av innehållet i ett dokument som signerats med en elektronisk signatur har prövats. Ambitionen med denna uppsats är att redogöra för de bevisbörde- och beviskravsprinciper, som förekommer i praxis vid invändningar om förfalskning och att diskutera om dessa principer kan tillämpas på dokument som signerats med elektronisk signatur.

Underskriftsförfalskning

I fordringsrättslig doktrin har det länge ansetts att bevisbördan för ett påstående om att underskriften av ett skuldebrev är förfalskad, s.k. underskriftsförfalskning, åvilar borgenären. Om däremot en ursprungligen äkta urkund har förvanskats, s.k. innehållsförfalskning, är den förhärskande uppfattningen i doktrinen att det i princip är gäldenären som har bevisbördan, Hessler (1981 s. 31 f.)

Underskriftsförfalskning – doktrin och praxis fram till november 2011

Under perioden 1976 till november 2011 har det utvecklats viss praxis rörande bevisbördans placering och beviskravets innebörd i mål som rört vitt skilda förhållanden, såsom skuldebrev och borgensåtaganden, kontokortskvitton, ägarbytesanmälan för fordon, äktenskapsförord och fullmakt.

NJA 1976 s. 667 rörde frågan huruvida ett kvitto, som visade att under-tecknaren mottagit ett penningbelopp, var äkta. Gälldenären bestred att underskriften var äkta och Högsta domstolen fann det *övervägande sannolikt* att gälldenären hade undertecknat kvittot. I ett senare rättsfall, NJA 1992 s. 263, har Högsta domstolen med referens till NJA 1976 s. 667 uttalat att det ansetts att *det åligger borgenären att visa att handlingen är äkta* om en föregiven gälldenär bestrider en handlingens äkthet.

I senare hovrättspraxis har borgenären ansetts ha bevisbördan för att borgensmannens underskrift var äkta (RH 1992:72). I dessa fall har hovrätten dock inte uttalat något särskilt beviskrav. I vart fall i två domar har Svea hovrätt uttalat att vid påstående om underskriftsförfalskning av en borgensförbindelse åligger det borgenären att *styrka* eller *visa* att handlingen är försedd med en äkta underskrift (RH 1996:73 respektive Svea hovrätts dom 1999-02-01 i mål nr T 476-98). Uppsala tingsrätt har delat denna uppfattning (se dom 2011-12-05 i mål nr T 1812-11). I andra domar har däremot beviskravet *övervägande sannolikt* uppställts (se Göta hovrätts dom 2006-01-10 i mål nr T 2963-04, RH 2009:49 och Hovrättens för Västra Sverige dom 2012-10-01 i mål nr T 4751-11).

I NJA 1992 s. 263 invände en kortinnehavare att de av kortföretaget återopade *inköpsnotorna* var falska. Högsta domstolen tillämpade bevis-säkringsteori och menade att eftersom korthantering är en masshantering skulle det medföra avsevärda problem för kortföretagen om de vid förfalskningsinvändningar skulle vara tvungna att styrka inköpsnotans äkthet. Eftersom kontokortet är en legitimationshandling, och kortinnehavaren enligt Högsta domstolen oftast har lättare att säkra bevisning om underskriftens äkthet, åligger det denne att göra antagligt att det förelåg förfalskning medan kortföretaget ska visa att inköpsnotan är äkta. (Se Svea hovrätts dom 2007-06-21 i mål nr T 8681-06 beträffande kravet "att göra antagligt").

Frågan om förfalskad underskrift på ett *delgivningskvitto* prövades i NJA 2008 s. 890. Högsta domstolen ansåg att om part påstår att hans namnteckning förfalskats ankommer det normalt på denne att lämna en plausibel förklaring till påståendet och dessutom lägga fram åtminstone någon bevisning som stöder hans förklaring (jfr NJA 2009 N 67 och NJA

2009 N 71). NJA 2009 s. 244 rörde påståendet att en ägarbytesanmälan för en bil förfalskats. Högsta domstolen ansåg att en felaktigt registrerad ägare måste ha en rimlig möjlighet att bryta presumtionen för att han är fordons ägare, eftersom hans tillgång till bevisning är begränsad. Det ansågs därför tillräckligt att han gör förfalskningspåståendet sannolikt (jfr Lycksele TR:s bevisvärdering i dom 2009-07-03 i mål nr FT 222-09). I Ekelöf m.fl., Rättegång IV har dessa avgöranden ansetts tyda på att *det riktas ett lågt beviskrav mot svaranden när denne påstår att en namnteckning förfalskats*.

I RH 1992:96 ansågs en transportör fullt ut ha bevisbördan för äktheten av namnteckningen på en fraktsedel. RH 2009:49 rörde en påstått förfalskad underskrift av ett äktenskapsförord. Hovrätten ansåg att principen som fastslagits av Högsta domstolen i NJA 1992 s. 263 kunde gälla endast för masshanteringssituationer och att den som påstår att ett avtal har ingåtts har bevisbördan för detta. Den make som gör gällande att ett äktenskapsförord är äkta ansågs därför som huvudregel ha bevisbördan och därmed vara skyldig att göra övervägande sannolikt att underskriften är äkta. I Svea hovrätts dom 2010-06-30 i mål nr T 2693-09 där svaranden invände att fullmakten till en bolagsstämma förfalskats var inte den som använt sig av fullmakten part i målet. Hovrätten menade att det därför inte var lämpligt att ålägga det rättssubjekt, som godtagit fullmakten, bevisbördan för att fullmakten varit äkta. Invändningen jämfördes med en klandergrund varför den klandrande parten ansågs ha bevisbördan för äktheten.

Underrättspraxis efter november 2011 rörande underskriftsförfalskning

Svea hovrätt avgjorde i november 2011 respektive i januari 2012 två mål som fått stor genomslagskraft i mål där gäldenären gör invändning om förfalskning (Svea hovrätts dom 2011-11-16 i mål nr T 6836-10 och Svea hovrätts dom 2012-01-02 i mål nr T 6564-11). I 2011 års fall anförde hovrätten:

NN har gjort gällande att namnteckningen på borgensförbindelsen är förfalskad. I rättspraxis har tidigare ansetts att en borgenär bär bevisbördan för att en handling är äkta (se t.ex. de av tingsrätten och parterna återopade rättsfallen NJA 1976 s. 667 och RH 1996:73). Några senare avgjorda rättsfall innebär emellertid att det numera, enligt hovrättens mening, i ett mål som det förevarande bör kunna riktas ett lågt beviskrav mot gäldenären då han påstår att hans namnteckning har förfalskats (se härom bl.a. Rättegång IV, Ekelöf m.fl., sjunde upplagan, s. 131 och rättsfallen NJA 1992 s. 263,

NJA 2008 s. 890, NJA 2009 s. 244 samt Svea hovrätts dom den 18 maj 2009 i mål nr T 8520-07).

Hovrättens resonemang i 2012 års fall var i princip ordagrant. I ett knappt tiotal efterföljande hovrätts- och tingsrättsdomar har domstolarna, med hänvisning till 2011 och 2012 års fall, ålagt gäldenären bevisbördan för invändningen (Göta hovrätts dom 2012-05-02 i mål nr T 163-11 och Hovrättens för Västra Sverige dom 2012-10-01 i mål nr T 4751-11 samt Västmanlands TR:s dom 2012-10-10 i mål nr T 2110-11, Lunds TR:s dom 2012-01-30 i mål nr T 5524-11, Stockholms TR:s dom 2011-12-21 i mål nr T 20921-10, Stockholms TR:s dom 2012-06-05 i mål nr T 16666-11, Solna TR:s dom 2012-07-05 i mål nr T 6022-11 och Malmö TR:s dom 2012-03-26 i mål nr FT 11307-11).

I en dom från Hovrätten för Västra Sverige (Hovrättens för Västra Sverige dom 2012-10-10 i mål nr T 2990-12) gjordes däremot en motsatt bedömning. Enligt hovrätten "[fanns det] inte i något av avgörandena uttalanden som innebär att de i fallen använda reglerna om bevisbörda och beviskrav överlag skulle vara att tillämpa när en namntecknings äkthet sätts i fråga." Huvudregeln fick därför "fortfarande antas vara den som kommer till uttryck i 1976 års rättsfall, dvs. att borgenären har att göra sitt påstående om att gäldenären har undertecknat handlingen övervägande sannolikt". Hovrättens ståndpunkt är uppseendeväckande eftersom samma hovrätt strax tidigare ansett att bevisbördan bör ligga på den som gör förfalskningsinvändningen (se not 12). Ett flertal tingsrätter har likaså ansett att huvudregeln är att den som påstår att ett avtal har ingåtts har bevisbördan (se t.ex. Östersunds TR:s dom 2012-01-25 i mål nr T 2506-10, Malmö TR:s dom 2011-11-29 i mål nr T 53-11 och Uppsala TR:s dom 2011-12-05 i mål nr T 1812-11).

Sammanfattande analys

Genomgången ovan visar att domstolarna dels placerat bevisbördan vid en förfalskningsinvändning på olika vis, dels tillämpat olika beviskrav för att bevisbördan ska anses uppfylld (*övervägande sannolikt* respektive *styrkt/visat*).

Det är otillfredsställande att domstolarna på detta vis tillämpar motsatta principer. Svea hovrätt har inte i 2011 och 2012 års fall resonerat kring frågan om varför Högsta domstolens senare avgöranden skulle vara generellt tillämpliga. Hovrätten har heller inte tagit hänsyn till att Högsta

domstolen, när man i NJA (1992 s. 263) med avvikande från huvudprincipen ålagt gäldenären viss bevisbörda beaktat särskilda omständigheter nämligen legitimationshandling och masshantering. I NJA 2008 s. 890 hänvisar Högsta domstolen till det faktum att ett delgivningskvitto som är undertecknat med den söktes namn i regel kan godtas som ett tillräckligt bevis för att den sökte själv är delgiven de handlingar som har kvitterats (dvs. en äkthetspresumtion). Därefter fastslår Högsta domstolen att när delgivningsmottagaren gör gällande att någon annan olovligen har tecknat hans namn på kvittot, får det normalt ankomma på honom att lämna en plausibel förklaring till detta och lägga fram åtminstone någon bevisning. I NJA 2009 s. 244 prövades en presumptionsregel, nämligen att den registrerade ägaren av en bil verkligen är bilens ägare. I detta fall fanns redan en i lag reglerad bevisbörderegler och Högsta domstolen angav genom sitt avgörande förutsättningarna för när den som gör invändning om förfalskning kan bryta ägarpresumtionen.

Dessa båda domar i Högsta domstolen avser alltså frågan om *vilket beviskrav* som ska ställs på den som – när det finns en *presumtion* om att underskriften är äkta – invänder att en underskrift förfalskats. Domarna avser alltså inte *bevisbördans placering*. Mot denna bakgrund är det svårt att förstå hur Svea hovrätt i 2011 och 2012 års fall har tagit just nämnda domar till intäkt för att bevisbördan för att en underskrift förfalskats ska placeras på gäldenären.

Mot denna bakgrund är tydligt att Högsta domstolen måste pröva frågan om bevisbördans placering vid invändning om förfalskning.

Olika bevisteorier kan läggas till grund för bevisbördans placering. Högsta domstolen har i NJA 1992 s. 264 och NJA 2009 s. 244 utgått från vilken part som lättast kan säkra bevisning. När en handling undertecknas bör den som vill göra en förpliktelse gällande ett starkt intresse av att säkra bevisning om att underskriften är äkta, vilket kan ske exempelvis genom bevittning. Den part som påstår att han inte undertecknat en handling har typiskt sett svårare att styrka ett icke-faktum vilket skulle tala för att bevisbördan läggs på den som påstår att dokumentet är äkta. Ekelöf, Edelstam & Heuman menar dock att båda parter har samma möjligheter att genom en handskriftsanalys hos SKL föra bevisning om namnteckningens äkthet (2009 s. 131). I många av avgörandena ovan har gäldenären vid en förfalskningsinvändning inte ens ansetts kunna uppfylla ett lågt beviskrav och invändningen framstår i många fall som en ren "tjuvinvändning". En gäldenär kan också, i brist på andra invändningar, ofta antas ha incitament

att invända att en handling är förfalskad för att därigenom undgå följderna av ett rättsförhållande.

Med utgångspunkt i bevisteorier om ursprungssannolikhet, dvs. att den som påstår något som avviker från vad som är en ursprunglig sannolikhet måste bevisa det, talar det för att den primära bevisbördan bör läggas på den som påstår att en handling är förfalskad. Detta eftersom underskrifter av förmögenhetsrättsliga avtal i de klart flesta fall måste vara äkta. Omsättningsintresset har av Högsta domstolen beaktats när det gäller kontokorts-företag och bör beaktas även när det gäller andra typer an transaktioner. Att placera bevisbördan för förfalskningsinvändningar – en invändning som ändå måste betraktas som ”udda” – på borgenären innebär en stor transaktionsbörda för många av samhällets aktörer. Även om Svea hovrätts rättsliga resonemang i 2011 och 2012 års fall kan ifrågasättas har hovrätten kommit till ett rimligt slut i det att ett lågt beviskrav inledningsvis ställs på den gäldenär som invänder att en handling förfalskats.

Särskilt om elektroniska signaturer

Lagstiftaren har ansett att tekniken med elektroniska signaturer präglas av en hög grad av säkerhet. Förfalskningar avseende utställare och innehåll är därför betydligt svårare att åstadkomma än när det gäller handskrivna underskrifter på pappershandlingar. Elektroniska signaturer av tillräckligt hög kvalitet har därför av lagstiftaren antagits ha en minst lika god säkerhet som traditionella underskrifter (prop. 1999/2000:117 s. 17). Utmärkande för ett dokument som undertecknats med handskrivna underskrift är att underskriften är beständig och att dokumentet kan genomgå en handskriftsanalys många år efter att den fästs på dokumentet. Underskriften kan däremot inte visa när ett dokument har undertecknats eller om innehållet i dokumentet har förändrats genom innehållsförfalskning.

En elektronisk signatur medför däremot ett antal fördelar ur spårbarhetssynpunkt, nämligen att det ofta är möjligt att med hjälp av signatursystemet se huruvida signaturen har använts vid andra tidpunkter liksom vid vilken tidpunkt ett dokument signerades elektroniskt. Förutsättningarna för att föra bevisning för eller emot förfalskning av en elektronisk signatur kan därmed vara bättre än beträffande en handskrivna underskrift. Det förutsätter dock att signeringssystemet går att rekonstruera och att det går att föra bevisning om hur systemet fungerade när dokumentet signerades. Medan det går att föra handskriftsbevisning lång tid efter underskriften

av en handling kan det bli en större utmaning när det gäller en elektronisk signatur, exempelvis om signaturssystemet har förändrats.

I Ds 1998:14 uppmärksammades det faktum att en elektronisk signatur har större likheter med ett sigill än en namnteckning eftersom en sådan normalt låter sig kontrolleras i efterhand. Utifrån ett sigill går det däremot inte att sluta sig till huruvida den anbringats av behörig person eller inte (Ds 1998:14 s. 135 ff.). På motsvarande sätt som ett sigill kan åstadkommas av den som har tillgång till sigillet, kan en elektronisk signatur åstadkommas av den som har tillgång till lösenordet. Om flera personer har fått del av lösenordet är det praktiskt omöjligt att utifrån signeringssystemet, avgöra vem av dem som signerat.

Bevisbördeplacering

En utgångspunkt för bevisvärderingen av elektroniska signaturer är att svensk rättsskipning bygger på principen om fri bevisprövning. I svensk rätt finns det således ingen begränsning i möjligheten för en domare att värdera elektroniska signaturer som bevisning (prop. 1999/2000:117 s. 17.f.).

Regeringen har ansett att det inte finns något skäl att i fråga om elektroniska signaturer avvika från de bevisregler som i övrigt tillämpas (se Ds 1998:14 s. 185 och Ds 1999:73 s. 23, jfr även SOU 2010:54 s. 123 ff.). Det har inte heller ansetts ändamålsenligt att uppställa särskilda bevisbörderegler för elektroniska signaturer som avviker från vad som gäller vid invändningar om förfalskning (eller rätteligen förändring). Bevisbördan har inte heller ansetts behöva placeras uteslutande med ledning av vilket medium som använts (Ds 1998:14, s. 185).

I UNCITRALs modellagar (art. 13 i UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce respektive art. 11 a i UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures) som bl.a. reglerar elektroniska signaturer åvilar bevisbördan för en eventuell invändning om förfalskning den som påstår förfalskning.

Av de skäl som anförts ovan i avsnitt 3, bör bevisbördan vid en invändning om underskriftsförfalskning av ett dokument som undertecknats med elektronisk signatur, åvila den påstämde gäldenären. När det gäller elektroniska signaturer kan till nämnda skäl också läggas det faktum att avtal träffats med en legitimerande utrustning (signaturssystemet) vilket i sig kan tala för en lättad bevisbörda eller t.o.m. en presumtion för att signaturen är äkta (jfr Ds 2012:31 s. 97 f.). Man skulle kunna tänka sig en lösning med en hoppande bevisbörda där det åligger borgenären att styrka att systemet

är säkert varvid den påstådde gäldenären har att visa att det funnits säkerhetsluckor eller felaktiga transaktioner i systemet.

Bevisvärdering

De parametrar som har ansetts ha betydelse vid bevisvärderingen av äktheten av en elektronisk signatur och innehållet i det signerade dokumentet är:

1. i vad mån systemen är reviderbara, (Ds 1998:14 s. 185.).
2. vad det är för typ av uppgifter som bekräftats genom den elektroniska signaturen,
3. vilken typ av rättshandling det rör,
4. vilket förhållande som ska bevisas,
5. parternas inbördes förhållande (Ds 1999:73 s. 23, jfr prop. 1999/2000:117).

Vid bedömningen av vilka parametrar som kan antas få betydelse vid bevisbördans placering och beviskravets innebörd finns också anledning att beakta FN:s handelsrättskommission, UNCITRAL, modellag för elektronisk handel (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce). I artikel 9 (2) föreskrivs hur bevisvärderingen av en elektronisk signatur ska göras:

(2) Information in the form of a data message shall be given due evidential weight. In assessing the evidential weight of a data message, regard shall be had to the reliability of the manner in which the data message was generated, stored or communicated, to the reliability of the manner in which the integrity of the information was maintained, to the manner in which its originator was identified, and to any other relevant factor.

UNCITRAL:s olika modellagar har vid ett flertal tillfällen åberopats av Högsta domstolen som rättskälla. (Se bl.a. NJA 2008 s 733 respektive NJA 2010 s. 219.) Det finns därför skäl att anta att de parametrar för bevisvärdering av elektroniska signaturer som betonas i modellagen skulle beaktas av en svensk domstol.

Vid bevisvärderingen av huruvida en handling, som signerats med elektronisk signatur, förfalskats bör också utgångspunkt kunna tas i de krav som enligt 3 § lagen (2000:832) om kvalificerad elektronisk signatur uppställs för att signatursystem ska säkerställa att signaturen är skyddad mot förfalskning. Enligt bestämmelsen ska anordningen säkerställa att signaturframställningsdata (1) i praktiken kan förekomma endast en gång, (2) med rimlig säkerhet inte kan härledas, och (3) på ett tillfredsställande sätt

kan skyddas av den behörige undertecknaren, så att andra inte kan komma åt eller använda dem.

DEN ELEKTRONISKA SIGNATURENS AUTENTICITET

I en tvist där den påstådde gäldenären invänder att en elektronisk signatur är förfalskad eller felaktig kan förmodas att bevisfrågorna i första hand rör integriteten och funktionen hos signatursystemet. System för skapande av kvalificerade elektroniska signaturer får släppas ut på marknaden först efter prövning av Post- och Telestyrelsen. Sådana system bör därmed ha en särställning ur bevishänseende där det rimligen måste presumeras att systemet har en sådan integritet att en elektronisk signatur är tillförlitlig. För närvarande finns det i Sverige dock endast en utfärdare av kvalificerade elektroniska certifikat. Exempelvis använder inte banker sig av kvalificerade elektroniska signaturer. Den praktiska betydelsen av dessa är därmed begränsad.

Bevisfrågor kring system för elektroniska signaturer kan därmed i första hand tänkas avse system som inte gäller kvalificerade signaturer. Bevisning från system som använder sig av en högre nivå av säkerhet bör tillmätas ett större bevisvärde (jfr PTS rapport PTS-ER-2004:3 Användningen av elektronisk identifiering och signaturer). Bevisning rörande systemets funktion, autenticitet och integritet förs förmodligen lättast genom sakkunnigbevisning. I äldre rättspraxis finns exempel där hovrätten i ett mål, där den tilltalade invände att han inte genomfört uttag respektive uttagsförsök, värderat sakkunnigbevisning beträffande risken för feltransaktioner i bankomatsystemet. Utifrån ett yttrande från Bankinspektionen om bankomatsystemets tillförlitlighet ansåg hovrätten (Hovrättens för Västra Sverige dom 1986-06-18 i mål nr DB 91), att det kunde uteslutas att uttag hade skett till följd av systemfel eller -manipulationer. Bevisning om att säkerheten hos ett signaturssystem som certifierats av oberoende tredje part bör också tillmätas högt värde.

BEHÖRIGHETEN HOS DEN SOM UNDERTECKNAT

Som nämnts ovan finns det inga garantier för att den person som undertecknat med hjälp av en elektronisk signatur är behörig att utnyttja lösenordet. Den påstådde gäldenären kan invända att en annan person signerat dokumentet med användning av lösenordet. Detta är dock ett problem som också kan uppstå när det gäller PIN-kodslegitimering. I konsumentrelationer är ansvaret för personliga koder särskilt reglerat i lagen om obehöriga transaktioner med betalningsinstrument. Av dess 4 § följer att kon-

tohavaren är skyldig att skydda en personlig kod, som han eller hon fått, och vid vetskap om att betalningsinstrumentet kommit bort eller obehörigen använts snarast anmäla detta till betaltjänstleverantören. Om en obehörig transaktion har kunnat genomföras till följd av att kontohavaren har underlåtit att skydda en personlig kod är kontohavaren ansvarig för beloppet upp till ett belopp om endast 1 200 kronor. Motsvarande aktsamhetsnorm för innehavaren av nyckeln till en elektronisk signatur återfinns i art. 8 (1) a och b UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures. Enligt art. 8 (2) ska undertecknaren ansvara för de legala följderna av underlåtenhet att iaktta dessa aktsamhetskrav, vilket innebär att han ska anses bunden av att hans elektroniska signatur använts. Dessa aktsamhetskrav är rimliga eftersom innehavaren av en hemlig nyckel i en annan utsträckning än när det gäller handskrivna underskrifter kan värja sig mot att den elektroniska signaturen missbrukas, genom att hantera den hemliga nyckeln på säkert vis eller spärra den om den kommit på avvägar (Jfr Hultmark JT 1996–97 s. 881).

Min uppfattning är att innehavaren av en hemlig nyckel till en elektronisk signatur ska presumeras ha utnyttjat den elektroniska signaturen. För att bryta denna presumtion bör innehavaren vara skyldig att styrka att signaturen har utnyttjats av annan eller att innehavaren har anmält till tillhandahållaren av signatursystemet att nyckeln kommit på avvägar.

Slutsatser

Rättsläget när det gäller invändningar om förfalskning av handskrivna underskrifter måste beskrivas som i högsta grad rörligt. I det övervägande antalet senare fall har dock *ett lågt beviskrav riktats mot den gäldenär som gör gällande att underskriften förfalskats*.

Beträffande elektroniska signaturer finns det ingen praxis som anger vem som har bevisbördan eller vilket beviskrav som ska ställas. Allmänna bevisbördeprinciper talar för att ett lågt beviskrav även i dessa fall ska riktas mot den som påstår att en förfalskning skett. Principerna bakom UNCITRAL:s modellagar talar också för att en tydligare bevisbörda ska läggas på den som påstår förfalskning av en elektronisk signatur.

När det gäller system för elektroniska signaturer kan man anta att förfalskningsinvändningarna blir mindre frekventa än när det gäller handunderskrifter. Detta eftersom transaktionens spårbarhet hos elektroniska signaturer ger en större säkerhet än hos handunderskrifter. Det finns i och för sig en risk för att den påstådde gäldenären invänder att en hand-

ling obehörigen har signerats genom att annan fått tillgång till en hemlig nyckel. Innehavaren av en hemlig nyckel måste dock presumeras vara den som signerat om innehavaren inte har anmält att signaturen har kommit på avvägar. Utifrån risken för förfalskningsinvändningar kan en elektronisk signatur därmed betraktas som säkrare än en handunderskrift.

Källförteckning

LITTERATUR

- Ekelöf, P. O., Edelstam, H. & Heuman, L. (2009) *Rättegång IV*, 7 uppl., Norstedts Juridik.
- Hessler, H., (1981) *Obehöriga förfaranden med värdepapper*, 2 uppl., Norstedts Juridik.
- Hultmark, C. "Digitala Signaturer" i *Juridisk tidskrift* 1996–97, s. 881.

OFFENTLIGT TRYCK M.M.

- Prop. 1999/2000:117 Lag om kvalificerade elektroniska signaturer, m.m.
- Ds 1998:14 Digitala signaturer – en teknisk och juridisk översikt
- Ds 1999:73 Elektronisk signatur
- Ds 2012:31 App to date - Konsumenternas rättsliga ställning när varor eller tjänster betalas via telefonräkningen, m.m.
- SOU 2010:54 Förbättrad återbetalning av studieskulder
- PTS rapport PTS-ER-2004:3 Användningen av elektronisk identifiering och signaturer

ÖVRIGT

- UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce
(art. 13 i UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce respektive art. 11 a i UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures)

RÄTTSFALL

- Högsta domstolen*
- NJA 1976 s. 667
- NJA 1992 s. 263
- NJA 2008 s 733
- NJA 2008 s. 890
- NJA 2009 s. 244
- NJA 2009 N 67
- NJA 2009 N 71
- NJA 2010 s. 219

Hovrätterna

- RH 1992:72

RH 1992:96

RH 1996:73

RH 2009:49

Svea hovrätts dom 1999-02-01 i mål nr T 476-98

Svea hovrätts dom 2007-06-21 i mål nr T 8681-06

Svea hovrätts dom 2009-05-18 i mål nr T 8520-07

Svea hovrätts dom 2010-06-30 i mål nr T 2693-09

Svea hovrätts dom 2011-11-16 i mål nr T 6836-10

Svea hovrätts dom 2012-01-02 i mål nr T 6564-11

Göta hovrätts dom 2006-01-10 i mål nr T 2963-04

Göta hovrätts dom 2012-05-02 i mål nr T 163-11

Hovrättens för Västra Sverige dom 1986-06-18 i mål nr DB 91

Hovrättens för Västra Sverige dom 2012-10-01 i mål nr T 4751-11

Hovrättens för Västra Sverige dom 2012-10-10 i mål nr T 2990-12

Tingsrätterna

Stockholms tingsrätts dom 2011-12-21 i mål nr T 20921-10

Stockholms tingsrätts dom 2012-06-05 i mål nr T 16666-11

Solna tingsrätts dom 2012-07-05 i mål nr T 6022-11

Uppsala tingsrätts dom 2011-12-05 i mål nr T 1812-11

Västmanlands tingsrätts dom 2012-10-10 i mål nr T 2110-11

Lunds tingsrätts dom 2012-01-30 i mål nr T 5524-11

Malmö tingsrätts dom 2011-11-29 i mål nr T 53-11

Malmö tingsrätts dom 2012-03-26 i mål nr FT 11307-11

Östersunds tingsrätts dom 2012-01-25 i mål nr T 2506-10

Lycksele tingsrätts dom 2009-07-03 i mål nr FT 222-09